

**TILSYNSUTVALGET
FOR DOMMERE**

Tilsynsutvalget for dommere har i møte den 24. april 2008 truffet vedtak i

Sak nr: 124/07 (arkivnr: 200701028-27)

Saken gjelder: Klage fra A på lagmann B ved X lagmannsrett

Utvalgsmedlemmer: Eva Nygaard Ottesen (leder)
Jon Høyland
Halvor Kjølstad
Trine Buttingsrud Mathiesen
Wenche Frogn Sellæg

Offentlighet: Vedtaket er offentlig, jf. offentlighetsloven § 2.

Vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med rettsavgjørelse. Den delen av klagen som gjelder opptreden overfor fornærmede, avvises på grunn av manglende klagerett.
2. Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann B.

Innledning:

Ved brev av 19. desember 2007 har A inngitt klage på lagmann B ved X lagmannsrett. Klagen gjelder dommeratferd. Klagen er forelagt lagmann B, som ved brev av 6. februar 2008 har avgitt uttalelse. Utvalget har videre innhentet uttalelse fra politiadvokat C og advokat D. Videre har utvalget innhentet uttalelse fra lagdommer E og ekstraordinær lagdommer F. Utvalget har også bedt om uttalelse fra advokat G og lagrettens formann, H. Tilsynsutvalget har imidlertid ikke mottatt uttalelse fra dem. Førstelagmann I ved X lagmannsrett er orientert om klagen, og har den 16. januar 2008 avgitt uttalelse.

Saksfremstilling:

X lagmannsrett gjennomførte ankeforhandlinger i en straffesak 13.- 15. november 2007. Retten var satt med lagrette. Rettens formann var lagmann B. Fagdommere for øvrig var lagdommer E og ekstraordinær lagdommer F. Tiltalte møtte med forsvarer, advokat D. Påtalemyndigheten var representert ved politiadvokat C. Fornærmede møtte med bistandsadvokat G.

A avga vitneforklaring under hovedforhandlingen.

Tiltalte ble frifunnet i saken.

Klager – A – har i hovedsak vist til følgende:

Behandlingen av fornærmede under rettssaken var retraumatiserende for henne. Selv om fornærmede opplevde det vanskelig å fortelle om seksuelle overgrep i tingretten, følte hun at hun ble ivaretatt som menneske av dommeren. I saken for lagmannsretten opplevde hun det motsatte. Hun opplevde seg mistrodd fra første stund av dommeren. Dette medførte at hun ikke klarte å fremstille saken tydelig.

A har videre uttalt:

...”2: Under vitneforklaring til u.t, A, ble hun spurt om oppfatningen av NN sin troverdighet. Før hun fikk svart på spørsmålet hadde dommer et lang resonnering som gikk ut på at behandlere, generelt, uansett alltid må si at en pasient er troverdig. Vi er også kjent med at dommers uttalelse her ble protokollført.

Dommers uttalelse gikk, etter vårt syn, på at en behandler ikke kan stoles på når man uttaler seg om en pasients troverdighet. Dommer stilte spørsmål ved om det ikke er diskusjoner i fagmiljøet vårt knyttet til å uttale seg om troverdighet, noe vi ikke er kjent med at det er. Etter vårt syn nærmest antydte han at det muligens er kritikkverdig i vårt fagmiljø å uttale seg om troverdighet i forhold til pasienter. Dommer uttalelser kan på denne måten kan etter vår mening ha ført til at As svar på spørsmålet om [NN] troverdighet ble tillagt liten verdi eller ingen verdi. Vi trodde at en dommer ikke har mulighet til å legge slike føringer og meninger inn i en sak på denne måten. Vi mener også selvsagt at selv om man er behandler vil man kunne uttale seg om en pasients troverdighet. For denne saken er dette svært uheldig da [NN] for oss fremstår som svært troverdig i sin beskrivelse av sin overgrepshistorie.”

Innklagede – lagmann B – har i hovedsak vist til følgende:

Han ber om å få anledning til å uttale seg i forhold til den delen av klagen som gjelder fornærmede, dersom Tilsynsutvalget mot formodning vil ta saken opp til behandling av eget tiltak.

Punkt 1 i As klage gjelder fornærmede, men han må likevel ta fatt i følgende uttalelse fra klagen.

”Dommeren skal også ha uttalt at det hun sliter med likegodt kan være symptomer på at hun er løgner.”

Uttalelsen er direkte usaklig og en sterk fordreining av det som fant sted. Han har ikke gitt uttrykk for noe personlig syn på spørsmålet om årsaken til fornærmedes symptomer. Det vises til protokolleringen som ble gjort av rettsbelæringen. Han finner det oppsiktsvekkende at det han uttalte i rettsbelæringen, kan gi grunnlag for noen klage fra fagpersoner. At problemstillingen er relevant for bevisbedømmelsen i en straffesak, finner han klart, og han antar som nevnt for øvrig at Tilsynsutvalget ikke er rette instans til eventuelt å overprøve den.

Når det gjelder punkt 2 i klagen, som må anses å gjelde As forhold direkte, nevner han at han også kom inn på dette i sin rettsbelæring, og at dette også ble protokollert. Hans spørsmål var om det hadde vært noen intern debatt innen fagmiljøene omkring riktigheten og ønskeligheten av at behandlere skal være sannhetsvitner i straffesaker. Hans resonnement om dette spørsmålet, og det han sa til vitnet, ble hele tiden gjort i form av spørsmål. Han trakk ingen konklusjoner. Det er vanskelig å forstå at fagpersoner kan anse dette som irrelevante problemstillinger uten betydning for behandlerrollen. At de aktuelle behandlerne var ukjente med fagmiljøets diskusjoner om troverdighetsvurdering fra psykologer og andre, er nedslående. Dette har vært tema i en rekke saker av denne typen de siste 15-20 årene.

Fra uttalelsen til lagmann B hitsettes:

...”Etter min mening illustrerer klagen, sammenholdt med vitnet Js redigering av eget vitneprov slik at det ”passet” saken, disse behandlernes problem med å opptre objektivt og saklig slik det kreves i en straffesak, og dermed behandlernes rolle i slike saker.”

Domstolleder – førstelagmann I – har uttalt følgende:

...”Etter mitt syn illustrerer denne saken det uheldige ved at rollen som terapeut og rollen som sakkyndig ikke blir holdt klart fra hverandre, og ved at terapeuter blir bedt om å vurdere pasienters troverdighet. Det er fra min side ikke noe å bemerke til at det er tatt tak i denne problemstillingen slik som rettens formann åpenbart har gjort i denne saken.

For øvrig gir ikke saken grunnlag for noen uttalelse fra min side.”

Aktor – politiadvokat C – har i hovedsak uttalt følgende:

....”Sykehuset Østfold har videre bemerket i sin klage at lagmann B hadde et langt resonnement vedrørende behandleres syn på pasienters troverdighet som kan ha vært uheldig for saken før psykolog A fikk svare på spørsmål om sin oppfatning av sin pasients troverdighet.

Undertegnede opplevde at lagmann B hadde stor interesse for problemstillingen om det er etisk riktig av psykologer, psykiatere og andre behandlere å uttale seg om en pasients troverdighet. Lagmann B stilte spørsmål om dette både til psykologspesialist A og psykolog Elisabeth Tveita som begge avga forklaring for lagmannsretten. For ordens skyld orienteres det om at begge har vært behandlere for [NN] Lagmann B tok også opp dette temaet i sin rettsbelæring for lagretten. Undertegnede ba om å få den delen av lagmannens rettsbelæring protokollert, og det vises i den anledning til sakens rettsbok.

Undertegnede finner denne protokollasjonen dekkende i forhold til hva lagmannen ga uttrykk for vedrørende denne problemstillingen under ankeforhandlingen.”

Forsvarer – advokat D – har uttalt følgende:

...”Klagens pkt. 1

Undertegnede opplevde lagmann B som hensynsfull overfor alle aktørene i retten, ikke minst overfor fornærmede. Det kan blant annet nevnes at tiltalte etter ønske fra fornærmede ble plassert i bakre hjørne, bistandsadvokaten satt sammen med fornærmede ved vitneboksen og fornærmede fikk de ekstra pauser hun ønsket.

Etter min mening ble fornærmede ikke på noe punkt stilt upassende spørsmål av lagmannen, og således da heller ikke på de punkter klager anfører.

Pkt. 2

Mitt inntrykk av den aktuelle episode avviker til dels sterkt fra klagers fremlegg.

Lagmann Bs kommentarer til vitnet var av generell karakter, ikke kategoriske men spørrende, og ikke kritiserende.

Fagdommerne – lagdommer E og ekstraordinær lagdommer F - uttalte følgende:

”...Vi vil likevel uttale at lagmann B under fornærmedes forklaring etter vårt skjønn opptrådte hensynsfullt, vennlig og korrekt...

Det er korrekt at lagmann B tok opp problemstillinger knyttet til forklaringer fra behandlere om pasienters troverdighet i saker av denne karakter. Etter vårt skjønn var det relevant å reise disse, både for å minne vitnet om dem, og fordi vitnets svar kunne ha betydning for vurderingen av vitneprovet. Etter vårt skjønn har klageren misoppfattet administrators anliggende da han stilte sine spørsmål.”

Tilsynsutvalget for dommere ser slik på saken:

Tilsynsutvalget legger til grunn at saken er klar for realitetsbehandling. Slik saken er opplyst, finner utvalget det åpenbart unødvendig å høre partenes muntlige forklaringer, jf. domstoloven § 238 andre ledd, andre setning. Ingen av partene har bedt om dette.

Generelt bemerkes at Tilsynsutvalget for dommere kan treffe vedtak om disiplinærtiltak dersom en dommer forsettlig eller uaktsomt overtrer de plikter som stillingen medfører, eller for øvrig opptrer i strid med god dommerskikk, jf. domstoloven § 236 første ledd.

Imidlertid gjelder det visse lovbestemte unntak fra denne myndigheten. En viktig begrensning i utvalgets myndighet følger av bestemmelsen i domstoloven § 236 fjerde ledd, som sier at utvalget ikke kan "vurdere forhold som kan overprøves etter reglene i rettspleielovgivningen for øvrig". Det betyr at dersom et forhold kan brukes som grunnlag for anke eller gjenåpning, kan Tilsynsutvalget ikke vurdere dette. Det er uten betydning om ankeadgangen er benyttet eller ikke.

A anfører delvis som grunnlag for klagen at lagdommer B gikk lenger enn hva hun trodde en dommer har mulighet for, gjennom sine uttalelser i hovedforhandlingen om troverdigheten til behandlere når de opptrer som sannhetsvitner i en straffesak.

Tilsynsutvalget legger til grunn at lagdommer B problematiserte dette i sin rettsbelæring, i tillegg til at han tok dette opp innledningsvis under vitneforklaringen til A. Tilsynsutvalget legger til grunn, slik saken er opplyst, at uttalelsene fra lagmann B i all hovedsak var av generell karakter og at de delvis var motivert av at retten var satt med lagrette. Uttalelsene gir etter utvalgte vurdering uttrykk for en rettsoppfatning fra lagmann Bs side i forhold til rettens bevisvurdering. Dette er forhold som etter sin art kan gjøres til gjenstand for anke til Høyesterett og som Tilsynsutvalget for dommere derfor er avskåret fra å prøve.

Den delen av klagen som knytter seg til innholdet av de generelle uttalelsene fra lagmann B, blir derfor å avvise fra behandling i Tilsynsutvalget.

Videre regulerer domstoloven § 237 hvem som har klagerett for Tilsynsutvalget. Rett til å klage har blant annet parter, prosessfullmektiger, sakkyndige, vitner og andre personer som mener at en dommer har overtrådt bestemmelsene i § 236, og som selv har vært direkte berørt av dette, jf. domstoloven § 237 nr 1. En klage på vegne av andre forutsetter dokumentasjon på fullmakt. Kravet om fremleggelse av fullmakt gjelder ikke for advokater som opptrer på vegne av sin klient.

Den første delen av klagen fra A, gjelder atferden til lagmann B overfor fornærmede i straffesaken. A har ikke fremlagt fullmakt fra fornærmede i saken. Den delen av klagen som knytter seg til opptreden overfor fornærmede, blir etter dette å avvise på grunn av manglende klagerett.

I bestemmelsens tredje ledd gis utvalget anledning til å ta en disiplinærsak opp til behandling etter henvendelse fra andre enn de som har klagerett, eller av eget tiltak. Dette er en adgang utvalget har, etter en vurdering på fritt grunnlag. Personer uten klagerett kan ikke påberope seg noen rett til behandling av en sak etter denne bestemmelsen. Tilsynsutvalget har ikke funnet grunnlag for å ta saken opp til behandling av eget tiltak for så vidt gjelder den delen som gjelder fornærmede.

Det fremgår av lovforarbeidene jf. NOU 1999: 19 side 325 flg, særlig side 326 første spalte at Tilsynsutvalget forutsettes å kunne behandle ”uhøvisk eller utilbørlig” atferd fra dommers side. Det uttales blant annet at:

”Dette innebærer bl.a. at grov, ubehøvlet opptreden fra en dommers side i et rettsmøte vil kunne gjøres til gjenstand for disiplinær forføyning. Det samme må gjelde (andre) utslag av slett møteledelse... Videre må bruk av unødvendig sterke ord og uttrykk i rettslige avgjørelser kunne føre til disiplinærtiltak, når de ord/uttrykk som er brukt er egnet til å virke klart sårende eller infamerende.”

Tilsynsutvalget har ovenfor konkludert med at de generelle uttalelsene fra lagmann B om troverdighetsvurderingen av vitneutsagn fra behandlere, etter sin art ikke kan gjøres til gjenstand for klage. Tilsynsutvalget har imidlertid oppfattet klagen slik at den også retter seg mot *måten* lagmann B formulerte seg på under denne delen av ankeforhandlingen. Med støtte i uttalelsene i forarbeidene, kan Tilsynsutvalget prøve denne delen av klagen.

A har blant annet vist til at hun oppfattet lagmann Bs uttalelse slik at en behandler ikke kan stoles på når man uttaler seg om en pasients troverdighet. Videre har hun vist til at han nærmest antydte at det er kritikkverdig i hennes fagmiljø å uttale seg om troverdighet. Lagmann B har på sin side vist til at uttalelsene var generelle og spørrende i sin karakter.

De øvrige aktørene i saken som har avgitt uttalelse i klagesaken, synes å støtte den oppfatning av uttalelsene som innklagede dommer selv har gitt uttrykk for. Tilsynsutvalget kan derfor ikke se at lagmann Bs brukte unødvendig sterke eller krenkende ord under ankeforhandlingen.

Etter dette finner utvalget ikke grunnlag for å reagere med disiplinærtiltak overfor lagmann B.

Tilsynsutvalget for dommere fatter etter dette slikt enstemmig

vedtak:

1. Klagen avvises i den utstrekning den gjelder misnøye med rettsavgjørelsen. Den delen av klagen som gjelder fornærmede avvises på grunn av manglende klagerett.
2. Det foreligger ikke grunnlag for anvendelse av disiplinærtiltak overfor lagmann B.